

OPONENTSKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

- Diplomantka:** Bc. Daniela Trunečková
- Název práce:** Reprezentace problému klimatických změn v tištěných médiích: Obsahová analýza seriózních českých deníků
- Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Katedra sociální a kulturní ekologie. Praha, 2015.
- Vedoucí práce:** Mgr. et Mgr. Arnošt Novák
- Oponent:** Mgr. Roman Hájek (IKSŽ FSV UK)

Daniela Trunečková se zabývá v českém kontextu nepříliš probádaným tématem mediálního zobrazování problematiky globální změny klimatu. Zaměřuje se pak především na to, zda charakter mediálního referování o tomto jevu odpovídá jeho vědeckému poznání tak, jak je interpretuje Mezivládní panel pro změnu klimatu. S využitím kvantitativní analýzy obsahu českých seriózních deníků z let 2013–2014, v níž se zaměřuje na (ne)přítomnost vybraných názorových perspektiv a rámců v médiích, dochází k závěru, že téma globální změny klimatu se v případě jejího vzorku v zásadě neodchyluje od vědeckého konsensu.

Možná poněkud nestandardně si na tomto místě dovoluji uvést nejprve shrnující hodnocení; teprve pak se vrátím k jednotlivostem. Práce Daniely Trunečkové totiž patří k těm, jež lze z pozice oponenta hodnotit jen nesnadno. Není totiž takřka čemu oponovat. Od samého začátku autorka prokazuje, že si je vědoma cíle své práce a stránku za stránkou k němu sebevědomě směřuje. Text vytváří u diplomových prací až nevídaně kompaktní celek, nic nepřebývá, nic (významnějšího) nechybí, struktura je vystavěna zcela logicky, metodologie probrána zevrubně, aplikována vzorně, interpretace výsledků je až na jednu mou zásadnější výtku (viz dále) příkladná, závěr stručný a jasný, formální i jazyková práce vysoce nadstandardní. Tím se nesnažím vytvořit dojem, že by už na práci nebylo vůbec co vylepšit či dotáhnout; spíš chci naznačit, že jakékoli mé následující poznámky se mohou zdát až přehnaně puntičkářské či hnidopišské, že jde o doporučení, jak „znovu leštit už tak se blyštící vitrínu“ – leč autorka mi jiných možností příliš nedopřála.

Dvě zásadnější připomínky bych ale přeci jen měl. První se týká velikosti vzorku, s nímž autorka pracovala. Ze 720 databázových záznamů obsahujících klíčová slova bylo pro vlastní analýzu vhodných jen 187. I to je relevantní vzorek, s nímž jde pracovat, nicméně při jeho další fragmentaci (zejména u výzkumné otázky č. 5 zaměřené na interpretační rámce) už se dostáváme k poměrně malým číslům a některé kategorie mají zastoupení v jednom či dvou člancích – což se samozřejmě podepisuje na validitě analýzy. Je trochu škoda, že autorka na tento limit nepoukázala, zejména když obecná kritika výzkumné metody na s. 47 je vedena velmi poučeně.

Druhá má zásadnější připomínka se vztahuje ke způsobu interpretace dat. Do analytického jazyka autorka opakovaně promítá svůj vlastní světonázor a normativní náhled na činnost médií. Explicitně hodnotící formulace typu „překvapující a potěšující je oslabující role Václava Klause“ (s. 68), „Lidové noviny vyšly znepokojivěji“ (s. 70) nebo „situaci hodnotím jako pozitivní“ (s. 64) by se v analytickém textu objevovat neměly. Což je o to pikantnější, že jiný normativní požadavek, objektivitu, podrobuje autorka v úvodu práce poměrně rozsáhlé kritice.

Nyní tedy k výtkám spíše dílčím:

- tu a tam se objevují chyby v psaní interpunkce, z větší části jde o chybějící čárky u vedlejších vět či volných přívlasků; pravidelně se objevuje chyba v psaní rozsahu číselných hodnot, mezi kterými nemá být spojovník, ale pomlčka (ne 55-60, ale 55–60); na s. 21 je špatně tvar zájmena jenž (správně „klimatoskeptici, již“); „a priority“ na s. 54 беру jako autorčinu slabší chvílku;
- někdy se objevují trochu zjednodušující a zobecňující tvrzení, např. na s. 19, že „rozvojové země dnes produkují srovnatelné emise skleníkových plynů“ (to se určitě netýká všech rozvojových zemí);
- na studii autorů Boykoff a Boykoff (2004) je z nějakého důvodu odkazováno jen jako na „Boykoff 2004“;
- v teoretické části se pro mě překvapivě autorka ani náznakem nevěnuje skandálu kolem chyby ve zprávě IPCC z roku 2010; vím, že je to mimo období, na které se zaměřuje, nicméně pro kritiky, kteří globální změnu klimatu zpochybňují, jde o poměrně silný argument znevěhodňující práci IPCC, jenž se v diskusích opakovaně objevuje;
- v části věnované argumentům klimatoskeptiků využívá autorka sekundární literaturu a tím, že zdůrazňuje roli Václava Klause, trochu opomíjí mezinárodní klimatoskeptické proudy; jména jako Bjørn Lomborg zde mohla být aspoň zmíněna (když už nejsou citována jejich díla);
- termín „hromadné sdělovací prostředky“ je výmyslem (a pohrobkem) předlistopadové „teorie žurnalistiky“; v současnosti se v odborné komunitě neužívá; k terminologii pak ještě jeden postřeh – autorka má tendenci považovat pojmy média a masová média za synonyma, což však není přesné (média zahrnují i tzv. síťová média);
- je pozoruhodné, jak si jednotlivé disciplíny „přivlastňují“ významné vědecké osobnosti; na s. 30 autorka označuje nedávno zesnulého Ulricha Becka za environmentálního sociologa, což je docela zajímavé, protože Beck se dlouho věnoval analýze pracovního trhu a sociálních nerovností a i svou teorii rizikové společnosti rozvíjel především v rovně fungování globální politiky a ekonomiky – problematika životního prostředí se do jeho myšlení promítla právě přes tato témata;
- kapitola věnovaná rámcování je možná zbytečně stručná; vzhledem k tomu, že rámcování je v analýze věnován velký prostor, stálo by za to podrobněji přiblížit způsob, jakým jsou rámce konstruovány (volba jazyka, kompozice, zařazení aktérů apod.);

- teoretické rešerši trochu schází přehled studií o primárních definujících tématu globální změny klimatu ze světa – výstupy těchto studií by mohly obohatit závěrečnou diskusi;
- z hlediska struktury bych předřadil podkapitolu o normativních požadavcích médií podkapitole o teorii rámcování a agenda-setting (aby byl dodržen postup od obecnějšího ke konkrétnějšímu); v kapitole o rámcování by autorka jistě využila novější studie Roberta Entmana (Media framing biases and political power: Explaining slant in news of Campaign 2008, *Journalism* 11(4), 2010), kde je rámcování mnohem těsněji provázáno s konceptem moci a bias;
- citace ze Slovníku mediálních studií ve formě „Reifová a kol. 2004“ trochu ubírají zásluhy autorům jednotlivých hesel;
- způsob, jakým autorka přiřazuje články jednotlivým rámcům, by stálo za to trochu rozvinout (na s. 48 uvádí pouze, že k němu dochází na základě „induktivního postupu konstrukce interpretačních rámců“ – velmi bych uvítal, kdyby autorka u obhajoby vysvětlila, co si pod tímto postupem mám představit);
- detailní rozvrstvení vzorku, které je na s. 60, patří spíš na s. 54;
- představení výsledků týkajících se interpretačních rámců mi přijde trochu zmatečné; především bych grafy 7–10 sloučil do jednoho pruhového grafu, jenž by lépe ukázal na rozdíly mezi tituly; postrádám grafické (či aspoň tabulkové) znázornění celkového rozdělení rámců – zachyceny jsou jen u „neplatné vědy“.

Z charakteru výše uvedených připomínek je ale zjevné, že jde skutečně spíše o kosmetické prvky.

Necítím potřebu nadále rozvádět, že práce Daniely Trunečkové si zaslouhuje být hodnocena jako výborná; navrhuji jí přidělit 19–20 bodů. Pokud v rámci Fakulty humanitních studií UK existuje nějaká praxe, jak studenta nadále „odměnit“ za vynikající diplomovou práci (pochvalou děkana apod.), dovoluji si komisi nadnést takový krok ke zvážení. Daniela Trunečková podle mne prokázala nadstandardní analytické schopnosti a odevzdala velmi promyšlený a pečlivě zpracovaný text, který by si nějakou formu „zviditelnění“ bezpochyby zasloužil.

P. S. Obrovský „odpad“ textů, v nichž se objevuje fráze „globální oteplování“ či podobné, mne přivádí k dosti podstatné otázce. Ve studiích mediálních obsahů se stále věnujeme textům, u nichž je globální změna klimatu hlavním tématem. Velmi zajímavé by ovšem bylo zaměřit se také na to, v jakém kontextu se o něm mluví tam, kde nejde o dominantní téma. Je spojována výlučně s extrémními projevy počasí? Nebo s politickou agendou? Je spojováno se zahraničními událostmi, či s domácím děním? Tolik k možnému návrhu budoucího výzkumu...

V Praze 15. ledna 2015

Mgr. Roman Hájek
IKSŽ FSV UK